

ÜNİTE I

EDEBİYATLA DÜŞÜNCE, SOSYAL VE SİYASİ HAYATIN İLİŞKİSİ

1. Edebiyat, Sosyal ve Siyasi Hayat İlişkisi
2. Yenileşme Dönemi

Özet

Test I

BU BÖLÜMÜN AMAÇLARI

Bu üniteyi çalışıp bitirdiğinizde;

- * Edebiyatla sosyal ve siyasi hayatın ilişkisini kavrayacak,
- * Yazarın sosyal ve siyasi şartlardan nasıl etkilendiğini açıklayacak,
- * Yenileşme Dönemini hazırlayan faktörleri belirleyecek,
- * Tanzimat Fermanı'nın (1839) ilan edilme nedenlerini öğreneceksiniz.

NASIL ÇALIŞMALIYIZ?

- * Bilmediğiniz sözcük ve kavramları sözlüğe bakıp açıklamasını okumadan önce metin içinde tahmin edip sonra sözcüklerin açıklamasını okuyun.
- * Örnek metin veya metin parçasını dikkatlice okuyup anlatılmak istenen duygu ve düşünceleri kavramaya çalışın.
- * Konu içinde size yöneltilen soruları yanıtlayın.
- * Uyarıları dikkatle okuyun, gerekiyorsa yazın.
- * Yazar, eser adı ve önemli kavramları yazarak çalışın.
- * Ünite sonundaki testi çözün. Cevaplayamadığınız soruyla ilgili konuyu, tekrar dönüp dikkatle okuyun.
- * Daha geniş bilgi için ansiklopedi, edebiyat tarihi kitaplarından ve İnternette yararlanın.

I. ÜNİTE

EDEBİYATLA DÜŞÜNCE, SOSYAL VE SİYASİ HAYATIN İLİŞKİSİ

1. EDEBİYAT, SOSYAL VE SİYASİ HAYAT İLİŞKİSİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce edebiyat nedir? Neden bahseder?
2. Edebiyat diğer bilim dallarından nasıl yararlanır?

EDEBİYAT VE TOPLUM

Edebiyat, insan ve toplum yaşantısından doğan bütün olay, duygu, düşünce ve hayallerin söz ve yazı ile güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanatıdır. Tanımından da anlaşıldığı gibi edebiyatla içerisinde vücut bulduğu kültür arasında sıkı bir bağ vardır. Bu da edebiyatla sosyal ve siyasi hayat arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir.

Edebiyat, dolayısıyla da edebî eser insanı anlatır. İnsanlar toplumları meydana getirir. Edebiyat içinde bulunduğu toplumun sosyal ve siyasi yapısından etkilenir. **Edebî metin** toplumun sosyal, siyasi ve tarihî şartlarından yararlanarak meydana gelen bir sanat eseridir. Kurmaca metin, gerçeğin yazarın hayal dünyasında yeniden şekillenmesiyle ortaya çıkar. Yazar, içinde bulunduğu toplumun sosyal, siyasi ve tarihî şartlarından belirli ölçülerde etkilenerek eserini meydana getirir. Bu etkileniş kişiye özgüdür ve yazardan yazara farklılık gösterir. Her yazar, içinde bulunduğu çağın ve toplumun aynasıdır. Yıllar sonra okunan yazara ait bir edebî eser, gerek dil gerekse yapı ve içerik açısından yazıldığı dönemin zihniyetini (özelliğini) taşır.

Ayrıca edebiyat, insanı ve toplumu değişik yönleriyle inceleyen psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe gibi bilim dallarıyla da yakın ilişki içerisindedir. Örneğin bir edebî eser incelenirken yazarın ruh hâlini anlayabilmek için psikolojiden; toplumu ve sosyal konuları ele alan bir roman incelenirken sosyolojiden; tarihe mal olmuş edebî eserler ve kişiler araştırılırken de tarih biliminin verilerinden yararlanır.

AÇIKLAMALAR

- Edebiyatla sosyal ve siyasi yapı arasında büyük bir ilgi ve etkileşim söz konusudur.
- Toplumların yönlendirilmesinde önemli bir katkısı olan edebiyat, düşüncelerimizi geliştirir, duygularımızı zenginleştirir; insanın kendini tanımasını sağlar. Evrensel bir nitelik taşıyan edebiyat, toplumları birbirine yaklaştırır.
- Toplumdaki tüm gelişmeler ve değişimler edebiyata yansır. Edebî eser kaynağını toplumun sosyal ve siyasi yapısından alır.

- Edebiyat ürünleri toplumları etkileyerek onların gelişmelerine ve değişmelerine katkıda bulunur.
- Toplumların yüzyıllar boyunca geçirdiği aşamalar edebiyat eserlerine yansır.
- Edebiyat; tarih, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi diğer bilim dallarından yararlanır.

METİN ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR

1. *Edebiyat neyi, nasıl anlatır?*
2. *Edebiyatla toplumların sosyal ve siyasi yapısı arasında nasıl bir ilişki olabilir?*
3. *Edebî eserlerde toplumdaki olaylar olduğu gibi mi anlatılır?*
4. *Sizce neden her yazar içinde bulunduğu toplumun ve çağın aynasıdır?*
5. *Edebiyat; hangi bilim dallarından, nasıl yararlanır?*

Edebiyat ve edebî eser hakkında daha geniş bilgi için Birinci Dönem Türk Edebiyatı ders notlarınızın birinci ünitesinden yararlanabilirsiniz.

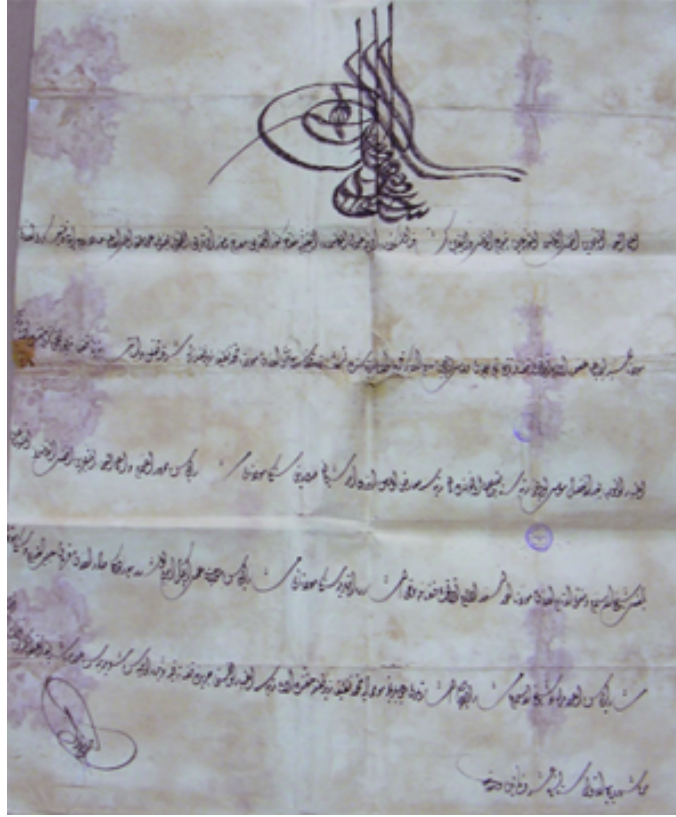
Edebiyat-sosyal hayat, edebiyat-düşünce hayatı, edebiyat-siyasi hayat arasındaki ilişki konusunda siz ne düşünüyorsunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi dile getiren bir yazı kaleme alınız.

2. YENİLEŞME DÖNEMİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal ve siyasi yapısı hakkında ana hatlarıyla bilgi edininiz.
2. Ansiklopediler, tarih kitapları veya İnternette Tanzimat Fermanı ile ilgili araştırma yapınız. Sizce Tanzimat Fermanı neden ilan edilmiştir?

TANZİMAT FERMANI

...

“Cümleye ma'lûm olduğu üzere Devlet-i aliyemizin bidâyet-i zuhûrundan ben ahkâm-ı celile-i Kur'aniyye ve kavânin-i Şer'iyye'ye kemâliyle riayet olunduğundan, Saltanat-ı Seniyyemizin kuvvet ve mekinet ve bilcümle tebaasının refah ve ma'muriyeti rütbe-i gayete vasıl olmuş iken 150 sene vardır ki gavâil-i müte'âkibe ve esbâb-ı mütenevvi'aya mebni, ne Şer'i şerife ve ne Kavânin-i munife'ye inkiyâd ve imtisâl olunmamak hesabıyla evvelki kuvvet ve mamuruyet bilakis za'f ve fakre mübeddel olmuş...”

Günümüz Türkçesi

...

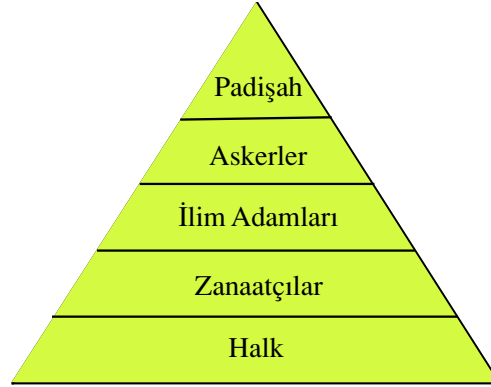
“Herkesçe bilindiği gibi, büyük devletimiz kurulduğundan beri, Kur’an’ın yüce hükümlerine ve şariat kanunlarına en güzel bir şekilde uyulduğundan, devletimiz güç ve kuvvet sahibi, vatandaşları müreffeh ve devletin her tarafı gayet mükemmel imar edilmiş bir durumda iken; yüz elli seneden beri, değişik sebeplerden dolayı şariat kanunları gerektiği gibi uygulanmadığından, önceki müreffeh hayat fakirliğe, güç kuvvet de zayıflığa dönüşmüştür...”

Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu (Bildiriler)

Kültür Bakanlığı

AÇIKLAMALAR

Osmanlı Devleti’nde toplumu temsil eden piramidin en üst noktasında padişah yer alır. Piramidin aşağısına doğru askerler, ilim adamları, zanaatçılar ve halk yer alır. Devletin büyümesinde ve gelişmesinde bu düzen son derece yararlı olmuştur.

17. yüzyılın ortalarından itibaren bu yapı bozulmaya başlamış, sosyal düzendeki çözülme Osmanlı Devleti’nin gerilemesine yol açmıştır. Ordudaki disiplin anlayışı değişmiş, savaşlarda yenilgiler birbiri ardına gelmiştir.

Osmanlı Devleti, 18. yüzyıldan başlayarak yönetim, siyaset, eğitim ve askerlik alanlarında hızla gerilemeye ve parçalanmaya başlamıştır. Bu çöküşü önlemek için 19. yüzyıldan itibaren zaman zaman birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Eğitim, ordu, maliye gibi kurumlarda yapılan bu düzenlemeler yeterli olamamıştır.

Padişah I. Abdülmecit (1839-1861) devrinde Hariciye Nazırlığına (Dışişleri Bakanlığı) getirilen Mustafa Reşit Paşa, devletin bütünlüğünü ve gücünü koruyabilmesi için, içinde yaşanan devrin gereksinimlerine uygun Batı esasları doğrultusunda yeniden yapılanması gerektiğini dile getirmiştir. Bunun için yapılması gereken yenilikleri

belirten yukarıda başlangıç paragrafını verdiğimiz fermanı, 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda (İstanbul) halka okumuştur. Bu fermana, **Tanzimat Fermanı** ya da **Gülhane Hattı Hümayûnu** adı verilmektedir.

İşte bu fermanla o güne kadar dağınık olarak yapılan düzenlemeler derli toplu hâle getirilerek devlet kurumları Batı esaslarına göre yapılandırılmıştır. Batı düşüncesi, yaşama biçimi ve Batıda gerçekleştirilen bilimsel gelişmeler örnek alınmaya başlamıştır.

1. *Tanzimat Fermanı ne zaman, kim tarafından ilan edilmiştir?*
2. *Tanzimat Fermanı'nın amacı nedir?*

ÖZET

Edebiyat insanı anlatır; insanın duygu, düşünce ve hayal dünyasıyla vücut bulur. Dolayısıyla insanı ilgilendiren her şey edebiyatın konusudur. Edebiyatın ürünü edebî eserdir. Yazarlar içinde yaşadığı toplumun ve çağın özelliklerini eserlerine yansıtırlar. Toplumun sosyal ve siyasi yapısı yazarın ifade ettiği kadarıyla okuyucuya aktarılır.

İnsan ve toplumla ilgili edebiyat dışındaki bilim dallarından yazarlar yararlanırlar. Tarih, sosyoloji, felsefe, psikoloji bu bilim dallarından bazılarıdır.

Toplumdaki sosyal ve siyasi gelişme ve değişme edebiyata da yansır. Örneğin, Osmanlı Devleti 17. yüzyılın ikinci yarısında başlayan ve 19. yüzyılda içte ve dışta meydana gelen karışıklıklarla iyice zayıflamış, her alanda gelişen Avrupa devletlerinin karşısında güçsüz kalmıştır. Bu durumda, Osmanlı devlet adamları gelişmelere ayak uydurabilmek için, Batı ülkelerinin bilim ve teknolojisinden yararlanmak istemişlerdir. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı, bu amaçla hazırlanmıştır.

Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile Batı kültürünü ve sanatını yakından tanıyan aydınlar, düşüncelerini edebiyat aracılığıyla halka aktarmaya çalışmışlardır.

TEST I

- I. toplumun sosyal yapısı
- II. toplumun siyasi yapısı
- III. toplumun tarihi

1. Edebiyat, yukarıdakilerden hangilerinden yararlanır?
 - A. I-II
 - B. II-III
 - C. I-III
 - D. hepsi

2. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi **doğrudur**?
 - A. Yazarlar, eserlerinde yaşadıkları dönemin özelliklerini yansıtır.
 - B. Edebî eserler yazıldığı dönemle ilişkilendirilemezler.
 - C. Edebiyatın diğer bilim dallarıyla ilgisi yoktur.
 - D. Edebî metin gerçeği olduğu gibi anlatır.

3. “Gülhane Hattı Hümayûnu” nedir?
 - A. Osmanlı Devleti'nin sosyal yapısının adı
 - B. Gülhane Parkı'nın diğer adı
 - C. Osmanlı Devleti'nde Dışişleri Bakanlığının adı
 - D. Tanzimat Fermanı'nın diğer adı

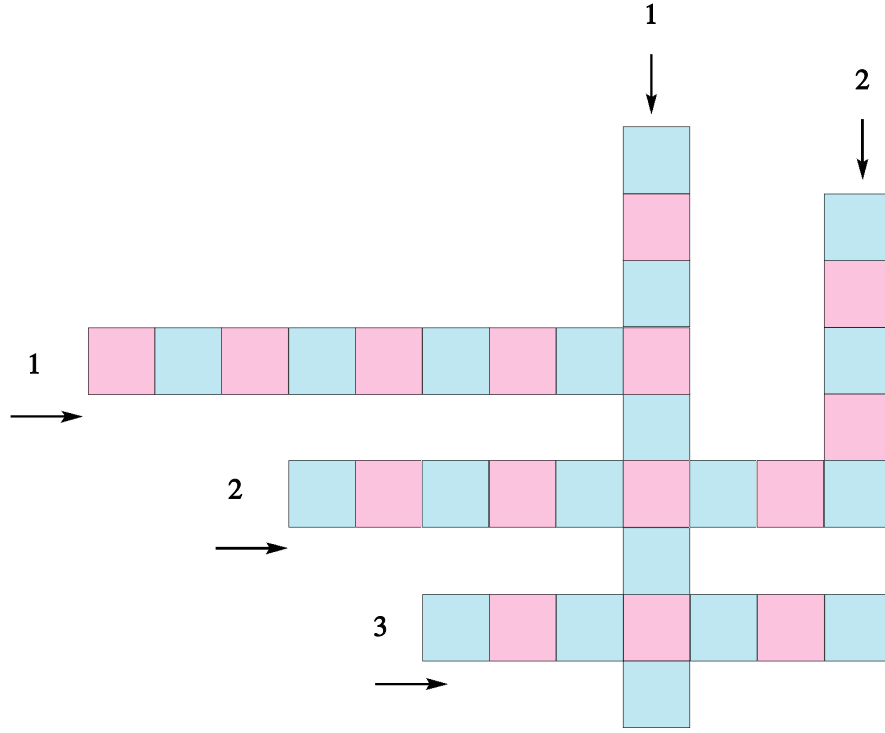
4. Tanzimat Fermanı'nın hazırlanış amacı nedir?
 - A. Osmanlı Devleti'nin savaşlarda yenilmesine son vermek
 - B. Batıdaki gelişmelere ayak uydurmak ve Batı ülkelerinin bilim ve teknolojisinden yararlanmak
 - C. Osmanlı Devleti'nin yönetim, siyaset, eğitim ve askerlik alanlarındaki güçsüzlüğünü Batı ülkelere anlatmak
 - D. Osmanlı Devleti'ndeki değişimlere engel olmak

I. Tanzimat Fermanı'nın ilanı	i. Tanzimat Fermanı
II. Osmanlı Devleti'nin sosyal yapısının çöküşü	ii. 17. yüzyılın ikinci yarısı
III. Mustafa Reşit Paşa	iii. 1839

5. Yukarıdaki bilgilerin doğru eşleştirilişi aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

A. I-i	II-ii	III-iii
B. I-iii	II-ii	III-i
C. I-ii	II-i	III-iii
D. I-iii	II-i	III-ii

BULMACA

SOLDAN SAĞA

1. Toplum ve sosyal konuları anlatan edebî bir eser hangi bilim dalından yararlanır?
2. Edebiyatın ürünü.
3. Hayal ürünü olan.

YUKARIDAN AŞAĞI

1. Osmanlı Devleti'nde Batıyı örnek alarak 19. yüzyıldan itibaren başlayan değişme ve gelişme dönemi.
2. İnsanı ve toplumu eserlerinde anlatan kişi.

